

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Digitální pilíř růstu: počítačově zdatní senioři, potenciál 25 % evropského obyvatelstva

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2016/C 389/04)

Zpravodajka: Laure BATUT

Dne 21. ledna 2016 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

„Digitální pilíř růstu: počítačově zdatní senioři, potenciál 25 % evropského obyvatelstva“

(stanovisko z vlastní iniciativy).

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 21. června 2016.

Na 518. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. července 2016 (jednání dne 13. července 2016), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 189 hlasy pro, 1 člen se zdržel hlasování.

1. Doporučení

EHSV se domnívá, že v zájmu využití potenciálu hospodářské síly 25 % občanů Unie v seniorském věku není s ohledem na růst vhodné pohlížet na seniory jako na kategorii občanů, jež stojí mimo hlavní běh života, a že by naopak bylo třeba uznat jejich schopnosti i jejich očekávání a zapojit je do digitální éry coby hospodářské a sociální subjekty. Výbor doporučuje urychleně provést tyto kroky:

- 1) změnit přístup tzv. stříbrné ekonomiky (*silver economy*), a to vzhledem k tomu, že digitalizace překlenuje věkový rozdíl a že senioři jsou aktivními subjekty v hodnotovém řetězci i ve svém vlastním životě;
- 2) na zasedání ministrů EU odpovědných za zaměstnanost, sociální politiku, zdravotnictví a ochranu spotřebitelů v červnu 2016 a na evropském summitu v prosinci téhož roku – jež se budou věnovat problematice seniorů – podpořit digitální začlenění seniorů, a řešit tak dvojí přechod, digitální a demografický;
- 3) vypracovat celkový systém správy, přičemž senioři musí být začleněni do digitálního života a musí být rozvíjeny účinné veřejné služby, které budou mít k dispozici odpovídající prostředky na všech úrovních, včetně územní, a budou vyňaty z požadavků evropského semestru;
- 4) stanovit evropskou horizontální doložku o rovném postavení seniorů, již by doplnily pobídky k jejímu uplatňování ze strany ministerstev, která jsou v členských státech za rovnost odpovědná;
- 5) přimět sdružení, jež zastupují seniory, a EHSV k zapojení se do diskuse v rámci skupiny zúčastněných stran zabývající se ekonomikou sdílení, jejíž ustavení si přeje Evropský parlament;
- 6) usnadnit seniorům přístup k digitálnímu prostředí a zajistit, že pro ně bude přístupnější díky získaným znalostem a dovednostem, a v zájmu úspěšného začlenění seniorů neprodleně rozvinout jejich vzdělávání a celoživotní učení a přizpůsobit hardware a software i mentorování;
- 7) definovat ukazatele pro měření ekonomického dopadu seniorů, kvality jejich života a přínosů plynoucích z inovací;
- 8) podporovat přístup seniorů k evropskému programu pro výměnu osvědčených postupů, který by měl být vytvořen a kterým by mohla být například platforma nazvaná „SENEQUE – Seniors Equivalent Erasmus“;
- 9) posilovat důvěru, informovat občany o evropských předpisech vztahujících se na digitální prostředí tím, že budou zveřejněny ve formě kodexu a na internetovém jednotném kontaktním místě při respektování mnohojazyčnosti;
- 10) ve všech členských státech uznat přístup k internetu jako právo na univerzální službu vycházející z kritéria cenové dostupnosti a v případě cenových bariér podporovat zavedení regulovaných sazeb, či dokonce volný a bezplatný přístup na určených místech, pro nejhudší seniory;

- 11) podporovat partnerství veřejného a soukromého sektoru, jejichž přínos spočívá v lidském kapitálu, a to díky bezplatným kurzům pro seniory, které by byly financovány velkými společnostmi působícími na poli IKT v rámci jejich politiky v oblasti sociální odpovědnosti podniků a které by byly pořádány na všech základních školách v EU v době, kdy neprobíhá výuka;
- 12) odstranit překážky bránící seniorům v přístupu k bankovním úvěrům;
- 13) bojovat proti digitální negramotnosti prostřednictvím „obecně prospěšné služby“.

2. Obecné připomínky

2.1. Evropská unie stojí před výzvou, s jakou se lidská populace dosud nesetkala. Jde o souběh dvou jevů, a sice dlouhověkosti obyvatel na jedné straně a všeobecného rozšiřování digitalizace na straně druhé, které dohromady vyžadují skutečné hospodářské i sociální strategie.

2.2. Do roku 2060 bude – jak naznačují prognózy (*The 2015 Ageing Report*, Evropská komise) – na dvě starší osoby připadat jedna mladá, přičemž počet velmi starých osob bude převyšovat počet dětí mladších pěti let. Podle kritéria věkového mediánu (Eurostat) budou prvními státy, u nichž k tomu dojde, Švédsko, Německo, Polsko, Rumunsko a Slovensko, po nich budou s odstupem několika let následovat Belgie, Dánsko a Irsko a nakonec všechny ostatní členské státy.

2.3. Senioři a starší pracovníci jsou vnímáni zároveň jako hrozba pro systémy sociální ochrany i jako příležitost pro odvětví zboží a služeb. V roce 2011 se Unie začala zabývat dospělými⁽¹⁾ a určila pět strategických směrů, jejichž cílem bylo vytvořit hospodářství s množstvím pracovních míst a zlepšit kvalitu a efektivitu nabídky vzdělávání a odborné přípravy pro dospělé.

2.4. Výbor poznamenává, že přímo na seniory se tato iniciativa nezaměřovala.

Co je to „senior“?

2.5. Tzv. „baby boomers“ (termín označující početně silné ročníky brzy po druhé světové válce), první generace, která žila bez války na společném území, byli spolu se svými rodiči nejvíce „proevropsky“ smýšlejícími generacemi v historii. Nyní jsou považováni za „seniory“. Evropská komise ve svém dokumentu k diskusi nazvané „Growing the European Silver Economy“ z února 2015 uvádí, že se hodlá zabývat potřebami lidí starších 50 let. Tato skupina obyvatel se někdy rozděluje na tři podskupiny: aktivní, zranitelní a závislí. EHSV přebírá tuto definici, která podporuje jeho návrh na změnu přístupu k seniorům v tom smyslu, aby byli považováni za subjekty důležité pro růst.

2.6. Demografické stárnutí znamená vyšší podíl starších osob v obyvatelstvu z důvodu nižší porodnosti a nižší úmrtnosti. Japonci jsou, co se týče jevu stárnutí, dále než my (*Étude comparative du marché des seniors français et japonais – Opportunités croisées*, David Barboni, Eurasiam, série Management, č. 001, 2007). V oblasti dobrých životních podmínek, zdraví, financí, pojištění, distribuce a cestovního ruchu vytvořili spotřebitelskou dynamiku zvláště zaměřenou na seniory. Informační a komunikační technologie (IKT) patří mezi tržní zboží, jehož účelem je zkvalitnění života. Zaměřují se na seniora coby „spotřebitele“ cílených produktů spíše než na seniora coby „účastníka“ digitální společnosti, což odpovídá perspektivě krátkodobých přínosů pro výrobce. To je důležité, ovšem příliš zjednodušující.

2.7. Občané EU z generace baby boomu nejsou pouze seniory-spotřebiteli zboží. Jsou to muži a ženy, kteří byli – poprvé v historii kontinentu – v masovém měřítku nejprve studenty a poté „aktivními“ a „produktivními“ subjekty. Mnozí z nich mají nyní možnost zůstat aktivními v tržní ekonomice či v sociální a solidární ekonomice.

2.8. Občas se má za to, že se senioři s IKT seznamují pomalu a s obtížemi. Jenže oni byli v mnoha případech těmi prvními, kteří tyto technologie využívali, a dokonce přicházeli s novinkami (*The Seven Myths of Population Aging*, Julika Erfurt et al., Accenture, únor 2012). V roce 2010 bylo 16 % nových podniků ve Francii založeno osobami ve věku 50 let a více, přičemž skoro v jednom případě ze dvou k tomu použili vlastní prostředky. Tyto osoby starší 50 let jsou seniory-zaměstnanci, uchazeči o zaměstnání, dosud aktivními podnikateli, či dokonce důchodci (viz článek Yanna Le Galèse, *Le Figaro*, 27. dubna 2012).

⁽¹⁾ Usnesení Rady o obnoveném evropském programu pro vzdělávání dospělých, Úř. věst. C 372, 20.12.2011, s. 1.

Změna přístupu

2.9. V Unii se o tzv. stříbrné ekonomice (*silver economy*) začalo hovořit teprve v souvislosti s deklarací a Mezinárodním akčním plánem OSN pro problematiku stárnutí z roku 2002 a s prohlášením Rady o Evropském roce aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity z roku 2012. Komise se navíc domnívá, že je třeba udělat maximum pro „důstojné stárí“, především prostřednictvím IKT, což by Unii umožnilo sehrát důležitou úlohu: stříbrnou ekonomiku lze definovat jako hospodářské příležitosti, které se nabízejí díky spotřebním a veřejným výdajům souvisejícím se stárnutím obyvatelstva a s potřebami lidí starších 50 let (viz internetová stránka Evropské komise *The Silver Economy*).

2.10. Výbor se domnívá, že je třeba vzít v úvahu otázky kvality života, autonomie, závislosti a trhu. Evropských seniorů je nicméně téměř 125 milionů. Jsou **aktivními subjekty** ve svém vlastním životě i v rámci hospodářství a růstu, a informační technologie tedy musí být součástí jejich života, stejně jako je tomu u „aktivních“ občanů.

2.11. Výbor by proto rád zdůraznil nutnost zaujmout ke stárí takový přístup, jenž by měl **návaznost** na jiné životní fáze, bez škatulkování, a v jehož rámci každý senior těšící se dobrému zdraví disponuje svými zkušenostmi a digitálními dovednostmi a nemůže být oddělen od ostatních subjektů hodnotového řetězce. Jde o to pohlížet na seniory dynamicky a inkluzivně – a ne pouze jako na osoby v poslední fázi života – a neuchylovat se k omezenému pojetí digitálního prostředí pouze coby „technicko-lékařské podpory“.

2.12. Tím nejsou nijak dotčeny ani nárok na důchod (články 25 a 34 Listiny základních práv a články 153 a 156 SFEU), ani důchodové systémy, jež se v jednotlivých členských státech liší.

2.13. Globální a inkluzivní přístup by mohl všem evropským občanům „v pokročilém věku“ dát jistotu, že se jich digitální inovace týká. Podle Výboru by Unie mohla v oblasti stříbrné ekonomiky zaujmout přední úlohu, o níž usiluje, přijetím odpovědnosti na všech úrovních.

3. Konkrétní připomínky

3.1. *Evropané nad 50 let: je naléhavě třeba, aby se všichni stali počítačově zdatnými seniory*

Je zcela nezbytné mít k dispozici IKT a osvojit si je. A to vyžaduje politickou vůli a prostředky. Digitalizací se zabývají **všechny orgány a instituce** a EHSV si přeje, aby zmíněných 125 milionů osob starších 50 let bylo do této problematiky zapojeno.

3.1.1. Generace baby boomu, která dosáhla (před)důchodového věku (z „baby boomers“ se stali tzv. „papy boomers“), má v záloze jeden trumf: revoluci nových technologií. Je naléhavě nutné mít dalekosáhlejší a širší perspektivu, která se neomezuje jen na „trh“, a nevyločit nikoho ze znalostí a praxe informačních technologií, neboť propojení je vřudypřítomné. EU musí zaručit jednak interoperabilitu v Evropě, jednak ochranu v členských státech ve značně roztráštěných souvislostech. Sdělení Komise z dubna 2016 (COM(2016) 176, 178 a 179 final) se však zabývá pouze technickými aspekty a sociální aspekty opomíjejí. Sdělení Komise z června 2016 s názvem Nová agenda dovedností pro Evropu (COM(2016) 381/2) a její návrh doporučení Rady o zavedení záruky k získání dovedností (COM(2016) 382/2) se zaměřují na zaměstnatelnost a produktivitu. O seniorech se v nich nehovoří vůbec, digitální technologie jsou zmíněny jen na několika málo místech. Výbor doufá, že červnové zasedání ministrů zemí EU a summit v prosinci 2016, které se mají věnovat tématu seniorů, budou moci podpořit jejich digitální začlenění a také zlepšení jejich životních a pracovních podmínek, což je nezbytné k tomu, aby bylo možné reagovat na dvojí přechod – digitální a demografický.

3.1.2. V zájmu přispění k soudržnosti a všeobecného rozšíření a zvýšení povědomí mezi seniory a všemi kategoriemi občanů si Výbor přeje, aby všechny dokumenty EU související s digitálním prostředím, které již byly přijaty, byly zveřejněny ve formě „kodexu“ a aby se zvažilo vytvoření internetového jednotného kontaktního místa, které by respektovalo mnohohojnost.

3.2. *Být seniorem v digitální společnosti* ⁽²⁾

3.2.1. Digitalizace umožňuje učení a aktivní přístup, zejména v případě osob ve vyšším věku a s omezenou mobilitou. Pomáhá předcházet „ghettoizaci“ a usnadňuje přenos poznatků. Může vést k inverzi vzájemného učení mezi generacemi a k překlenutí věkového rozdílu.

⁽²⁾ Úř. věst. C 11, 15.1.2013, s. 16.

3.3. *Jedním z prostředků, jak zmírnit dopad odchodu generace baby boomu do penze, je vědomě využívat oblast digitalizace*

3.3.1. **Výbor** vydal řadu stanovisek o technických, hospodářských a sociálních hlediscích digitálního pokroku – o infrastruktuře, právech, nákladech, telemedicině, elektronickém zdravotnictví (*e-health*), aktivním stárnutí, kyberkriminalitě, inteligentních městech, inteligentní mobilitě, inteligentních ostrovech, neutralitě sítě atd.

3.3.2. **Komise** by měla zahrnout všechny generace, bez ohledu na zeměpisná kritéria, a pracovat v dlouhodobém časovém výhledu (2060), neboť křivka stárnutí⁽³⁾ bude ve všech členských státech stoupat rychleji.

3.3.3. Komise ve svých sděleních⁽⁴⁾ ze dne 19. dubna 2016 uvádí, že se bude zabývat normalizací IKT, které jsou klíčovým prvkem jednotného trhu, digitalizací podniků a cloud computingem.

3.3.4. **Nizozemské a slovenské předsednictví** požádaly Výbor o vypracování průzkumného stanoviska o sociálních dopadech: Mění se povaha pracovněprávních vztahů a její dopad na zachování životního minima a dopad technologického vývoje na systém sociálního zabezpečení a pracovní právo, stanovisko přijaté EHSV dne 26. května 2016.

3.3.5. **Evropský parlament** ve svém usnesení ze dne 19. ledna 2016 o směřování k Aktu o jednotném digitálním trhu (odstavec 80) „vyzývá Komisi, aby ustavila skupinu zúčastněných stran pověřenou prosazováním osvědčených postupů v odvětví ekonomiky sdílení“, již EHSV označuje také jako ekonomiku založenou na spolupráci a která je ve velké míře závislá na digitalizaci. Typickým příkladem úkolu, který by senioři mohli plnit, je zastupovat občanskou společnost. EHSV by se na této iniciativě rád podílel.

3.4. *Jsou počítačově zdatní senioři více ohroženi souvisejícími riziky?*

3.4.1. Na pozadí dat velkého objemu, cloud computingu, internetu věcí, 3D tisku a jiných technologií, které s velmi náhlým rozšířením internetu vstoupily do našeho každodenního života, zůstávají velmi rozšířené určité ochromující obavy. Senioři jsou v tomto směru náchylnější než mladší, „digitální“ generace, přičemž je brzdí:

- strach, že užívání technologie bude složité;
- strach z narušení jejich soukromého života;
- strach, že se při platbě online mohou stát obětí podvodu;
- strach, že technologie bude nebezpečná.

3.4.2. Stejně jako Evropský parlament má Výbor za to, „že důvěra občanů a podniků v digitálním prostředí je životně důležitá pro to, aby byl plně realizován potenciál inovací a růstu v digitální ekonomice“.

3.4.3. V souvislosti s krizí a nouzovými opatřeními sílí pocit ohrožení svobod a rozsáhlého sledování a také strach související s nebezpečím kyberkriminality.

3.4.4. Dokumenty sloužící k ochraně, jež existují na úrovni členských států a EU, jsou málo známé. Zvýšit povědomí seniorů, kteří se s touto problematikou již nemohou seznámit ve škole, informovat je a vzdělávat, a to takovým způsobem, aby se necítili technologií zastrašeni, by umožnilo pokrok a zároveň zmírnilo informační asymetrii mezi velkými operátory, kterými jsou téměř vždy zahraniční společnosti, a občany, kteří jejich služeb využívají.

3.5. *Opatření na úrovni Unie, orgánů členských států, podniků a služeb*

3.5.1. *Na úrovni Evropské unie*

Digitalizace by měla snížit sociální náklady stárnutí. Zhruba 58 milionů evropských občanů ve věku 16 až 74 let nikdy nepoužilo Internet (informační zpráva Evropského parlamentu *Bridging the digital divide in the EU*). Podle odhadu jedné charitativní organizace provedeného v roce 2014 (organizace Secours catholique, citováno v deníku *Le Monde*, 6. listopadu 2014) se ve Francii mezi lety 2000 a 2013 zvýšil podíl osob ve věku 50–59 let, kterým je poskytována pomoc, a to ze 13 na 17 %. To ukazuje, že roste míra nezaměstnanosti seniorů a zhoršuje se postavení aktivních starších osob, a zdůrazňuje se tím potřeba jednat, neboť jde o brzdu hybné síly růstu, kterou by pro hospodářství měla digitalizace představovat.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing.

⁽⁴⁾ COM(2016) 176 final.

3.5.1.1. Zásada rovnosti (článek 20 Listiny) se neomezuje pouze na péči (angl. „care“).

EHSV doporučuje, aby EU stanovila horizontální doložku o rovném postavení seniorů a pobízela ministerstva, jež jsou v členských státech za rovnost odpovědná, aby tuto doložku uplatňovala. Připojení k síti má svou cenu. EHSV se domnívá, že by vzhledem k nebezpečím, která hrozí důchodům, měli mít senioři ve všech členských státech možnost využívat na určených místech volného a bezplatného přístupu k internetu. V případě cenových bariér by mělo být zvaženo zavedení regulovaných sazeb.

3.5.1.2. Globální správa

3.5.1.2.1. V rámci globálního přístupu by nová správa mohla zavést aktivní solidaritu mezi generacemi a zajistit udržitelnost v sociální oblasti.

- Podle EHSV by představitelé občanské společnosti, včetně těch, kteří by případně mohli mít prospěch z inovací v oblasti zdraví a nezávislosti, měli být zapojeni do struktur pro dialog.
- EHSV doporučuje, aby se senioři na všech úrovních sdružili s cílem zajistit si zastoupení.
- Výbor trvá na „aktivní účasti občanů“, kteří by měli „těžit z přechodu na digitální model“, a vyzývá „Komisi, aby i nadále vyhodnocovala, jak digitální revoluce mění tvář evropské společnosti“. EHSV se domnívá, že je při tom třeba zohlednit vývoj týkající se seniorů.

3.5.1.3. Financování

V průmyslu a službách již dochází k zásadním změnám ⁽⁵⁾.

3.5.1.3.1. Na rozvoj digitálních technologií jsou vyhrazeny zvláštní zdroje (na výzkum, širokopásmové připojení, inteligenci) a věnují se mu také strukturální fondy a zvláštní programy. Nebyla však vypočtena výše investic nezbytných k tomu, aby si EU zachovala přední postavení, a stejně tak by měly být vyčísleny potřeby celé evropské populace, od dětí na základních školách až po seniory, včetně celoživotního učení. Je nutné zajistit, aby přidělené finanční prostředky nepodléhaly pravidlům pro rozpočtové úspory. A v neposlední řadě je pak nezbytné odstranit překážky, jež seniorům brání v přístupu k soukromému financování (bankovním úvěrům) ⁽⁶⁾.

3.5.1.3.2. Komise navrhuje partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP). Výbor je však obezřetný, neboť to představuje obvyklé riziko: soukromý sektor se angažuje pouze v případě, že předpokládá možný zisk, náklady na úroky zvyšují veřejný dluh a část veřejné sféry již byla ostatně privatizována.

3.6. Na úrovni celostátních a regionálních orgánů

3.6.1. Skutečná veřejná politika v oblasti digitalizace zaměřená na seniory

EHSV již poukazoval na to, že přístup k internetu musí být považován za právo na univerzální službu, přičemž trval na jeho cenové dostupnosti, a to s cílem bojovat proti sociálním a zeměpisným nerovnostem. Krokem tímto směrem by byly veřejné prostory pro seniory s volným přístupem k internetu.

Veřejné služby – doprava, zdravotnictví, poštovní služby, služby obecného zájmu, služby obecného hospodářského zájmu, sociální služby obecného zájmu, sociální služby obecného hospodářského zájmu atd. – musí pochopitelně problematiku seniorů rovněž zohledňovat.

3.6.2. Celostátní a regionální orgány se musí postarat o to, aby senioři získali nové návyky, pokud jde o ochranu a bezpečnost digitálních dat. S tím, jak se lidé stávají méně nezávislími, je ještě více nutné neoddělitelně spojit sociální a digitální začlenění. K vývoji v této oblasti přispívá díky své blízkosti územní úroveň. EHSV doporučuje bojovat proti digitální ngramotnosti prostřednictvím „obecně prospěšné služby“.

3.6.3. Spuštění vnitrostátních osvětových kampaní

3.6.4. **Začlenění seniorů:** Členské státy by měly odpovídat za to, že svým občanům poskytnou informace o všech nabízených možnostech školení pro seniory, která jsou zaměřena na oblast digitalizace. Tomu by mohly napomoci osvětové kampaně ve sdělovacích prostředcích.

⁽⁵⁾ Viz Úř. věst. C 13, 15.1.2016, s. 161.

⁽⁶⁾ Směrnice 2013/36/EU (Úř. věst. L 176, 27.6.2013, s. 338).

3.6.4.1. Prostřednictvím dovedností a vzděláváním

3.6.4.2. Je třeba, aby senioři získali a zachovali si digitální znalosti. Činnost nevládních organizací, jež je důležitá, nedostačuje. Je nutné, aby senioři viděli, že je jejich kvalifikace uznávána, a aby se zapojili do celoživotního učení. Na Slovensku například existuje 18 univerzit třetího věku a mnoho akademií pro starší osoby s nižším vzděláním.

3.6.4.3. **Prostřednictvím učení a „digitální gramotnosti“:** Výbor opakuje svůj požadavek ohledně prosazování mediální a internetové gramotnosti ⁽⁷⁾ všech občanů EU, zejména zranitelných osob, a vítá zavedení celoevropské „velké koalice pro pracovní místa v digitálním sektoru“. Zdůrazňuje, že se na školeních podílí celá řada subjektů.

3.6.4.4. Výbor se domnívá, že by pro Komisi bylo přínosné, kdyby spolupracovala s členskými státy a vysokými školami, pokud jde o potřeby seniorů v oblasti dovedností a o způsoby, jak na tyto potřeby reagovat, například vytvořením institucionálních vazeb s vysokými školami s cílem umožnit seniorům přístup ke kursům přes Internet (massive open online course, MOOC).

3.6.5. Prostřednictvím dostupnosti a účasti všech seniorů

3.6.5.1. Výbor stejně jako Parlament ⁽⁸⁾ uznává nutnost „překonat genderové stereotypy“, bere na vědomí „významný potenciál žen inovátorek a podnikatelek a úlohu, již mohou hrát v procesu digitální transformace,“ a usiluje o „jejich zapojení do informační společnosti a účast na jejím chodu“. Výbor si je vědom toho, že pracovní kariéry seniorek byly v mnoha případech poznamenány přerušeními, a proto jsou ženy v důchodovém věku stíženy chudobou častěji než muži. K této skutečnosti je třeba přihlídnout při vypracovávání opatření zaměřených na začlenění žen do digitálního světa seniorů.

3.6.5.2. Výbor stejně tak „uznává potenciál digitálního jednotného trhu pro to, aby byla pro všechny občany, včetně osob se zvláštními potřebami, seniorů, lidí z řad menšin a dalších občanů ze zranitelných skupin obyvatel, zajištěna dostupnost všech aspektů digitální ekonomiky a účast na ní,“ ⁽⁹⁾ ale přivítal by, kdyby „senioři“ zůstali hospodářskými subjekty, aniž by byli stigmatizováni a označováni za „osoby se zvláštními potřebami“.

3.6.5.3. Výbor přivítal návrh směrnice o přístupnosti ⁽¹⁰⁾, avšak vyjadřuje politování nad průtahy při jejím vypracovávání i nad tím, že nebyla ratifikována Marrákešská smlouva. Dostupností v digitální oblasti rozumí dostupnost jak hardwaru, tak softwaru. Přeje si zjednodušené ovládání pro seniory, uzpůsobenější a vícejazyčný software a veřejné prostory, které nabízejí přístup k digitálním technologiím a vytvářejí vazby mezi lidmi. Pro zranitelné osoby jsou sociální vazby zcela zásadní.

3.6.6. EHSV doporučuje, aby evropský program Erasmus+ obsahoval složku „senioři“, jež by mohla představovat platformu pro výměnu osvědčených postupů nazvanou například „SENEQUE – Seniors Equivalent Erasmus“.

3.6.7. **Podpora kreativity a inovace v každém věku** prostřednictvím digitalizace, přičemž senioři nejlépe vědí, co potřebují, a mohou v tomto směru dát vodítka jednotlivcům a organizacím poskytujícím pomoc.

3.7. Na úrovni podniků a služeb: činnost a zaměstnanost

- EHSV navrhuje partnerství veřejného a soukromého sektoru, jehož přínos spočívá v lidském kapitálu, a to díky bezplatným kurzům pro seniory, které by byly financovány velkými společnostmi působícími na poli IKT v rámci jejich politiky v oblasti sociální odpovědnosti podniků. Tyto kurzy by byly poskytovány zaměstnancům, kteří odcházejí do důchodu, a také všem ostatním seniorům a byly by pořádány ve všech veřejných školách v členských státech v době, kdy neprobíhá výuka.
- V EU chybí digitální dovednosti (900 000 neobsazených pracovních míst). ⁽¹¹⁾ Rekvalifikace pracovníků ve vyšším věku by mohla přispět ke zlepšení situace, kterou je třeba vyhodnocovat s ohledem na globální konkurenci. Podpora digitálního podnikání, vzdělávání a nových podniků a rozvoj dovedností a dobrých životních podmínek pro všechny vyžaduje značné veřejné investice.
- V době masové nezaměstnanosti umožňuje hospodářství 4.0 seniorům vytvářet sítě a nové podniky i trvalá lokální pracovní místa s vysokou přidanou hodnotou, například v oblastech jako jsou pečovatelské a zdravotnické služby, podpora nezávislosti či prevence ⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 451, 16.12.2014, s. 25.

⁽⁸⁾ Evropský parlament, viz výše, bod 113.

⁽⁹⁾ Evropský parlament, viz výše, bod 114.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 303, 19.8.2016, s. 103.

⁽¹¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-518_en.htm.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 21, 21.1.2011, s. 39.

- V kontextu ekonomiky sdílení v jejích různých podobách nezaujímá EU jasný zásadní postoj ke zneužívání dominantního postavení na trhu a jeho slučitelnosti s cílem „sociálně tržního hospodářství“, přestože rostoucí podíl dotčené pracovní síly stojí de facto mimo zákon, co se pracovního práva týče. Seniorům hrozí, že je dopad digitalizace na sociální soudržnost zasáhne více než ostatní.

3.8. **Revoluce**

3.8.1. Digitalizace umožňuje uplatňovat k sociálním vztahům, a především k věku, přístup směřující jak shora dolů, tak zdola nahoru.

3.8.2. Ekonomika sdílení může sblížit osoby prostřednictvím učebních metod, jež podporují všechny formy inteligence, a inovativních zdravotních řešení, jež zdravotně postiženým nebo starším osobám umožňují plné zapojení do společnosti a to, aby byli aktivní, přestože nejsou mobilní („ubiquitous“).

3.8.3. Zároveň však také mění uspořádání pracovních vztahů. Se stárnutím společnosti digitalizace zásadním způsobem proměňuje to, co od druhé světové války tvořilo soudržnost evropských společností: systémy solidarity, které absorbovaly dopady krizí (jako v roce 2008).

3.8.4. Vztah podřízenosti zaměstnanců je destabilizován revolucí 4.0, činnostmi v rámci sítě, nárůstem počtu seniorů a stíráním „hranic“. Zároveň je asi 10 % počítačově zdatných seniorů sice připojeno k internetu, ale žije v chudobě. Tito senioři by se opět mohli stát „starými“ lidmi, kteří se o sebe nemohou postarat (nukleární rodiny), jak tomu bylo v minulých stoletích. Je tedy přechod s předáním znalostí vůbec možný?

3.8.5. Pro digitální sociálně tržní hospodářství podporující začlenění⁽¹³⁾ všech osob je zcela zásadní zachování důchodových systémů. Do roku 2060 bude nezbytné, aby tyto systémy stavěly na jiném základě než na placené práci, přičemž je nutné se vyhnout nebezpečím spojeným s penzijními fondy. Bude třeba se hluboce zamyslet nad základem příspěvků a přerozdělením bohatství, abychom své myšlení i mentalitu připravili na změny.

V Bruselu dne 13. července 2016.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 318, 29.10.2011, s. 9.